

Türkçe Ders Kitaplarındaki Dilbilgisi Kazanımlarının ve Sorularının Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre Değerlendirilmesi

The Evaluation of the Grammar Acquisitions and Questions in Turkish Course Books with Respect to New Bloom Taxonomy

Duygu Eroğlu^a ve Tülay Sarar Kuzu^{a*}

^aBaşkent Üniversitesi, Ankara, Türkiye

Öz

Bu çalışmada, MEB Yayınları (2012); 6., 7. ve 8. sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda yer alan dilbilgisi kazanımlarının ve Öğrenci Çalışma Kitabı'ndaki dilbilgisi sorularının Yenilenmiş Bloom Taksonomisi basamaklarına göre dağılımları incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz modeli kullanılmış ve doküman analizi yapılmıştır. Ayrıca, araştırma problemi belirleme aşamasında görüşme yöntemine de başvurulmuştur. Elde edilen veriler, araştırmanın alt problemleri kapsamında sıklık (frekans) ve yüzde hesaplamaları ile çözümlenmiş, güvenilirliğin sağlanması için uzman görüşleri ile desteklenerek değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırma sonucuna göre, Çalışma Kitabındaki dilbilgisi sorularının, %60,02'sinin bilişsel alanın "hatırlamak" ve "anlamak", %40,98'inin ise, "uygulamak" basamağına ait oldukları görülmüştür. Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda yer alan dilbilgisi kazanımlarının ise %54,7'sinin bilişsel alanın "hatırlamak" ve "anlamak", %45,3'ünün ise "uygulamak" basamağında yer aldığı belirlenmiştir. Bu durum ve araştırmanın bulguları göz önünde bulundurularak "uygulamak" basamağındaki dilbilgisi kazanım ve sorularına daha fazla yer verilmesinin dilbilgisi öğretiminin etkililiğini artıracığı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: dilbilgisi öğretimi, dilbilgisi kazanımları, dilbilgisi soruları, yenilenmiş Bloom taksonomisi, Türkçe Ders Kitabı

Abstract

In this study, the distribution of the grammar acquisitions in the Teacher's Guide Book and grammar questions in the Turkish Workbook (both by MEB Publications, 2012) for 6th, 7th and 8th grade students were evaluated with respect to the categories in the New Bloom Taxonomy. The descriptive analysis model was used for the undertaken document analysis. Furthermore, interviews were conducted during the research question identification process. The obtained data were analyzed with respect to sub problems of the study by using frequency and percentage calculations, and in order to achieve reliability the analyses were evaluated and interpreted with expert opinions. The results of the study have shown that 60.02% of the questions in the Workbook address the "remember" and "understand" steps of the cognitive domain, whereas 40.98% of these questions address the "apply" step. On the other hand, 54.7% of the grammar acquisitions from the Turkish Language Teacher's Guidebook address the "remember" and "understand" categories of cognitive domain and 45.3% of them the "apply" category. Therefore, based on the results of this study it is concluded that emphasizing and increasing the number of grammar acquisitions and questions in the "apply" category would increase the effectiveness of the grammar education.

Keywords: grammar teaching, grammar acquisition, grammar questions, revised Bloom taxonomy, Turkish textbook

© 2014 Başkent University Journal of Education, Başkent University Press. All rights reserved.

1. Giriş

Dilbilgisi öğretimi, etkin anlama ve anlatma becerileri kazandırma açısından büyük öneme sahiptir (Sağır, 2002: 25). Bu öğretimin amacı, öğrenenlerin dil gelişimini belli bir süre içerisinde ve hazırbulunmuşluk düzeyine uygun şekilde sağlaması ve dili kurallarına uygun bir şekilde günlük yaşamda kullanılabilmek için yeterliliği geliştirebilmesidir. Dilbilgisi öğretimi, dilbilgisini doğrudan öğrencinin yaşamına sokacak nitelikte olmalıdır (Karadüz, 2007: 288; Özbay, 2007: 153).

Bilindiği gibi, İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzunda (2005-a, 2005-b) öğretim süreci, yapılandırmacı yaklaşımın ilkeleri doğrultusunda düzenlenmeye çalışılmıştır. Yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak dilbilgisi öğretiminde; öğrencinin etkin olması, buluş yöntemi ile bilgiye kendisinin ulaşması ve yaparak yaşayarak öğrenmesi önem taşımaktadır. Dolayısıyla, dil bilgisi konuları öğretilirken öğretmenin etkin olduğu düz anlatıma dayalı bir yöntemin benimsenmesi dersin sıkıcı olmasının yanında, öğrencinin ders içinde edilgin durumda kalmasına ve ezbere yönelmesine neden olabilmektedir.

Dilbilgisi konuları, dilin kurallarını ve yapısal özelliklerini içerdiğinden soyut konulardır. Soyut konuların öğrenciler tarafından kolayca anlaşılmasına yardımcı olacak en önemli araç ise etkinliklerdir. Etkinlikler yoluyla öğrenciler dil bilgisi konularını daha kolay anlayacak ve konuların işleniş sürecine etkin olarak katılabileceklerdir. Kaygusuz'un (2006), İlköğretim ikinci kademe dil bilgisi öğretimi üzerine yaptığı çalışmada da ortaya konulduğu gibi, dil bilgisi soyut bilgi yığını olarak görülmekte ve kalıcılığı sağlayacak etkinlik ve uygulamalardan uzak şekilde öğretilmektedir. Söz konusu çalışmada, dil bilgisi öğretiminin hedeflediği davranışların, uygulama boyutuna geçemediği sonucuna varılmış, sorunun Türkçe öğretimi açısından sakıncaları göz önünde bulundurularak eğitim kurumlarında Türkçe dil bilgisi öğretiminin uygun yöntemlerle ve doğru uygulamalarla yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

Öğrencinin derse etkin olarak katılımının sağlanması amacıyla derslerde farklı türden çok sayıda etkinliğe yer verilmesi ve teknolojik gelişmelere paralel olarak farklı araç- gereç kullanılması önem kazanmıştır. Ancak, hiçbir ders aracı ders kitapları kadar kolay ulaşılır, ekonomik ve kullanışlı değildir. Bu açıdan ders kitapları diğer alanlarda olduğu gibi dil bilgisi öğretiminde de önemli bir yer tutar. Öğrenci çalışma kitaplarında yer alan soruların üst düzey bilişsel becerileri harekete geçirecek ve böylece kalıcı öğrenmeyi sağlayacak nitelikte olması gerekmektedir. Söz konusu soruların bu niteliğe ve Türkçe öğretim programında yer alan kazanımlara ne ölçüde uygun olduğunu ortaya koymaya çalışan bu çalışmanın alan öğretmenlerine, ders kitapları yazarlarına ve bu konuda yapılacak olan başka çalışmalara ışık tutabileceği; dolayısıyla Türkçe öğretimi alanına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Dil bilgisi öğretimi alanında Türkiye'de bugüne kadar yapılan çalışmaların konularına bakılacak olursa çoğunun, Türkçe ders kitaplarındaki dilbilgisi öğretimi etkinlikleri, bu etkinliklerle ilgili öğretmen görüşleri, dilbilgisi konularının yeterliliği gibi konularla ilgili olduğu görülmüştür. Bu konuda yapılan çalışmalardan bazıları şöyledir: Aydın (1999) ortaöğretim öğretmenlerinin, Arıcı (2005), Erdem (2007) ve İtmeç (2008), İşcan ve Kolukısa (2005), İşcan (2007), çalışmalarında ilköğretim okulları öğretmenlerinin dil bilgisi öğretimi üzerine görüşleri ve dilbilgisi öğretiminin genel durumunu belirlemeyi amaçlamıştır. Öztürk (2003) ve Daloğlu (2005), Karadüz (2007), Demirkol (2007), Kaygusuz (2006) İlköğretim ikinci kademe Türkçe Ders Kitaplarını dil bilgisi öğretimi açısından değerlendirmişlerdir. Bu çalışmada ise önceki çalışmalardan farklı olarak, dilbilgisi öğretimi konusu, ders kitaplarındaki dilbilgisi soruları ile dilbilgisi kazanımlarının bilişsel düzeylere uygunlukları açısından ele alınmıştır.

1.1. Çağdaş Dilbilgisi Öğretimi

İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzunda (2005a, 2005b) öğretim süreci yapılandırmacı yaklaşımın ilkeleri doğrultusunda düzenlenmeye çalışılmıştır. "Yapılandırıcı yaklaşıma göre Türkçe öğretiminde öğrenme; öğrencinin bilgiyi zihninde yapılandırarak yeni bilgiler üretmesi temeline dayanır. Bu nedenle öğretimden çok öğrenme üzerinde durulmaktadır" (MEB 2005a: 157). Öğrenme, öğrencinin kendi çabası ile olacağından öğrenci öğrenme-öğretme sürecinde tartışma, açıklama, sorgulama yaparak ya da bilgilerini aktararak etkin bir rol üstlenmelidir. Bu bağlamda, Türkçe öğretimi etkinlikleri öğrenme-odaklı yaklaşımın gereği olarak anlam odaklı, öğrenci özerkliğini gözetken, dil kullanımı ile beraber bilişsel süreçlerin de işletilebileceği yeterlikte 'görev' niteliği taşınmalı ve Türkçe öğretiminde etkinlik (görev) odaklı dil öğretim yönteminin uygulamaları bulunmalıdır. Çalışma kitabında yer alan dil bilgisi etkinliklerinin bilişsel düzeyi bu bağlamda üst düzey becerileri harekete geçirecek şekilde olmalıdır. Kitapta yer alan dil bilgisi etkinliklerinin bilişsel düzeylerini bilmek ve etkinlikleri buna göre desteklemek, geliştirmek konunun anlaşılmasını ve kalıcılığını sağlamaktadır. Bu da Türkçe öğretmenleri için önemli bir durumdur. Bu nedenle ilköğretim ikinci kademe MEB Yayınları çalışma kitabındaki dil bilgisi sorularının Yenilenmiş Bloom

taksonomisine göre incelemenin ve öğretmen kılavuz kitabındaki dilbilgisi kazanımlarının taksonomideki düzeylerinin belirlenip karşılaştırılmasının, belirlemeler sonucunda önerilerde bulunmanın alan öğretmenlerine olduğu kadar alanın kitap yazarlarına da yetkin kitaplar hazırlamalarında yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

Dil bilgisi soru ve etkinliklerinin öğrencilerin; uygulama, analiz, sentez yapma, değerlendirme becerilerini ortaya koyacak nitelikte olması ve aynı zamanda Türkçe öğretim programında yer alan kazanımlara uygun olarak hazırlanması dil bilgisi öğretimi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu nedenler göz önüne alındığında bu çalışmanın, öğrenci çalışma kitaplarında yer alan dil bilgisi sorularının bilişsel düzeylerini belirlemek ders alan öğretmenlerine, ders kitapları yazarlarına ışık tutacağı; bu konuda yapılacak olan başka çalışmalara ve Türkçe öğretimi alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Dilbilgisi Öğretiminde Sorular

Bu çalışmada, dilbilgisi öğretiminin sorular açısından ele alınması nedeniyle soru-cevap tekniğine değinilecek olursa, öncelikle bu tekniğin öğretim ortamlarında yalnızca pekiştirme ve konu tekrarı değil, aynı zamanda etkin düşünmeyi sağlamak amacıyla kullanıldığı söylenebilir. Ayrıca bu teknik öğrencilerin; kişisel yorumlar yapabilme, düşüncelerini serbestçe anlatabilme ve eleştirilerde bulunabilme, başkalarının düşünce öneri ve eleştirilerine de saygı gösterebilme alışkanlığı kazanabilmelerin katkıda bulunmak amacıyla da kullanılmaktadır. Etkili kullanıldığında, öğrencilerin bireysel ayrılıklarını daima göz önünde bulundurmak şartıyla, birlikte çalışma istek ve alışkanlıklarını da belirli ölçüde geliştirebilir, toplumsal hayat ilkelerine ve kurallarına karşı duyarlı olmalarını ve belli konulara daha fazla ilgi duymalarını sağlayabilir (Oğuzkan, 1989: 86). Dolayısıyla kitaplardaki dilbilgisi sorularının da bu kazanımlara uygun ölçütlerle hazırlanmasının önemi ortaya çıkmaktadır. Bu kitaplardaki etkinlik ve sorular üst düzey bilişsel becerileri harekete geçirecek, kalıcı öğrenmeyi sağlayacak nitelikte olmalıdır. 2004-2005 eğitim-öğretim yılında pilot uygulaması yapılan ve 2006 yılında uygulanmaya başlanan Türkçe dersi öğretim programıyla birlikte içerisinde Türkçe dersinin öğrenme alanlarıyla ilgili etkinliklerin olduğu öğrenci çalışma kitapları hazırlanmıştır. Öğrenci çalışma kitaplarıyla birlikte, tüm dil becerisi alanlarında olduğu gibi dil bilgisi öğretiminde de etkinliklerin sınıf ortamına taşınması kolaylaşmış, öğrenci çalışma kitaplarında yer alan dil bilgisi etkinlikleri uygulanmaya başlanmıştır. Dilin doğru kullanımını etkileyen dil bilgisi öğretiminde, kullanılan çalışma kitapları ve bu kitaplarda yer alan dil bilgisi etkinliklerinin niteliği de bu bağlamda önem kazanmıştır.

Yeni soru - cevap tekniği anlayışına göre, öğretim çalışmalarında en önemli öge soru değil, öğrencilerin verdikleri yanıtlardır. Soruya, sadece öğrencilere düşünme ve düşündüklerini söyleme ortamı sağlayan bir araç olarak bakmak gerekir (Oğuzkan, 1989: 86).

Yeni soru-cevap tekniğinin amaç ve işlevleri şöyle sıralanabilir:

1. Yapıcı ve üretici düşünmek için özendirici bir ortam oluşturmak
2. Öğrenme etkinliklerine (derse-konuya) karşı ilgi uyandırmak
3. Bilgileri zihinde sistemleştirmek, analitik düşünceleri uyarmak
4. Sorun çözme tekniğinin temel kurallarını öğretmek
5. Nesnel değerlendirme yeteneğini geliştirmek
6. Öğrencinin yapacağı yeni inceleme ve çalışmalarda rehberlik etmek
7. Düşünceleri bir düzen içinde toparlayıp anlatabilme olanağı sağlamak
8. Öğrencinin faydalı sosyal ilgi ve alışkanlıklarını geliştirmek
9. Öğrencileri işbirliği halinde çalışmayı öğrenecek şekilde yetiştirmek
10. Öğrencilere grup halinde düşünebilme becerilerini kazandırmak
11. Yeni değer ve tutumları cesaretlendirmek
12. Kavramları uygulamaya teşvik etmek
13. Öğrencilerin kendi kendilerini değerlendirmelerini sağlamak

1.3. Bloom'un Yenilenen Taksonomisi

Bloom'un bilinen sınıflamasını öğrencisi Krathwohl, arkadaşlarıyla birlikte gözden geçirmiş ve yenilemiştir. Yeni sınıflamada bilişsel alan, içerik ve süreç olmak üzere iki boyuta ayrılarak incelenmiştir (Krathwohl, 2002, Akt. Yeşilyurt, 2012). Orijinal sınıflamada olduğu gibi, yenilenmiş olanda da bilişsel süreç boyutları, basitten karmaşığa bir hiyerarşi içinde altı temel kategoriden oluşmaktadır. Hatırlama, anlama kategorisinden; anlama, uygulama kategorisinden; uygulama, analiz kategorisinden; analiz,

değerlendirme kategorisinden; değerlendirme ise sentez kategorisinden daha az karmaşık bir yapıya sahiptir (Krathwohl, 2002; çev. Köğçe vd., 2009). Bunun dışında Bloom'un sınıflamasında görülen eksiklikleri gidermeye çalışan ve bu sınıflamaya alternatif olarak geliştirilen bazı sınıflamalar da aslında Bloom'un sınıflamasını temel almıştır.

Kitapta yer alan dil bilgisi kazanımlarının ve dolayısıyla da sorularının bilişsel düzeylerini bilmek ve bunlara uygun düzenlemeler geliştirmek konunun anlaşılmasını ve kalıcılığını ve sonuç olarak da derslerin amacına ulaşmasını sağlayacaktır. Bu çalışmada, bu nedenle ilköğretim okullarında MEB Yayınları 6., 7. ve 8. sınıf çalışma kitabındaki dil bilgisi sorularını Bloom taksonomisine göre inceleme gereği duyulmuştur.

2. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmada; 6., 7. ve 8. Sınıf Türkçe Dersi Öğrenci Çalışma Kitaplarında (MEB, 2012) yer alan dil bilgisi soruları ile Öğretmen Kılavuz Kitaplarında yer alan dilbilgisi kazanımlarının Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin bilişsel alan basamaklarına göre dağılımının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda şu temel probleme cevap aranmıştır: MEB Yayınları (2012) 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe Çalışma Kitabında yer alan dil bilgisi sorularının ve Öğretmen Kılavuz Kitabında yer alan dilbilgisi kazanımlarının Yenilenmiş Bloom taksonomisine göre bilişsel alan düzeyleri nasıldır?

3. Çalışmanın Yöntemi

Bu araştırmanın çalışma grubunu, kullanımı MEB tarafından uygun bulunarak 2628 Sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan MEB Yayınları (2012) İlköğretim ikinci kademe (6., 7. ve 8.) sınıf Türkçe Dersi Öğrenci Çalışma Kitapları ve Öğretmen Kılavuz Kitapları; örneklemini ise İlköğretim ikinci kademe (6., 7. 8. sınıf) Türkçe Dersi Öğrenci Çalışma Kitabı'ndaki dil bilgisi soruları ve aynı sınıfların Türkçe Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda yer verilen ünitelendirilmiş yıllık plandaki dil bilgisi kazanımları oluşturmaktadır.

Bu çalışmada, araştırma modeli olarak araştırmanın amacına uygun şekilde nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz modeli ve buna bağlı olarak doküman analizi tekniği kullanılmıştır. 6., 7. ve 8. sınıf Türkçe Dersi Öğrenci Çalışma Kitaplarındaki (MEB, 2012) dil bilgisi soruları ile Öğretmen Kılavuz Kitaplarındaki dil bilgisi kazanımlarının Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin bilişsel alan basamaklarına göre düzeyleri ve ayrıca bunlar arasındaki ilişki ile ilgili bulgulara, doküman analizi yoluyla, herhangi bir nicelleştirme olmaksızın ulaşılarak, sonuç betimlenip yorumlanmıştır. Elde edilen veriler, araştırmanın alt problemleri kapsamında frekans ve yüzde hesaplamalarına tabi tutulmuştur. Ayrıca problemin belirlenmesi ile veri ve çıkarımların kontrolü amacıyla devlet okulları ve özel okullardaki Türkçe öğretmenleri ile standartlaştırılmış açık uçlu görüşme stratejisi ile yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Soru ve kazanımların bilişsel seviye analizlerine ilişkin değerlendirmeler, alan uzmanlarının görüşüne başvurularak yapılmıştır. Başlangıçta araştırmacılar tarafından yapılan belirlemeler, bulguların güvenilirliği açısından ayrıca üç diğer alan uzmanının daha aynı amaçla yaptığı inceleme sonuçlarıyla karşılaştırılarak yeniden değerlendirilmiştir.

4. Bulgular ve Yorum

Tablo 1'de, Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ndeki bilişsel düzeylere uygunluk açısından incelenen dil bilgisi temel kazanımlarının sınıf seviyelerine göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 1. Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne Göre İncelenen Dil Bilgisi Temel Kazanımlarının Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı

Sınıf Seviyesi	İncelenen Temel Kazanım Sayısı	% Dağılım
6	28	34,56
7	30	37,03
8	23	28,04
TOPLAM: 81 Kazanım		

Bu tabloya göre her üç sınıf seviyesinde Öğretmen Kılavuz Kitabında yer alan ünitelendirilmiş yıllık planda toplam 81 tane temel dilbilgisi kazanımı bulunmaktadır. Bunlardan 28 tanesi 6. sınıf, 30 tanesi 7. sınıf, 23 tanesi 8. sınıf seviyesine aittir. 81 dil bilgisi kazanımının yüzdelik değerleri ise % 34,56'sı 6. sınıf; % 37,03'ü 7. sınıf; % 28,04'ü ise 8. sınıf kazanımıdır.

Tablo 2. Dil Bilgisi 6., 7., ve 8. Sınıf Kazanımlarının Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ndeki Bilişsel Alan Seviyesi Frekans ve Yüzde Tablosu

Kazanımların Bilişsel Seviyeleri	Kazanım Sayısı	Yüzde %
	Toplam	
HATIRLAMAK	3	1,28
ANLAMAK	125	53,42
UYGULAMAK	106	45,30
ANALİZ ETMEK	0	0
DEĞERLENDİRMEK	0	0
SENTEZ ETMEK / YARATMAK	0	0
	Toplam:234	

Tablo 2’de 6., 7. ve 8. sınıf dil bilgisi kazanımlarının yenilenmiş Bloom taksonomisindeki bilişsel alan seviyesi frekans ve yüzde değerleri belirtilmiştir. 6.,7., ve 8. sınıf Türkçe Dersi Öğretmen Kılavuz kitabında yer alan ünitelendirilmiş yıllık planlarda toplam 234 dil bilgisi kazanımından üç tanesi yenilenmiş Bloom taksonomisinde “hatırlamak” basamağında yer almaktadır. Bunun toplam kazanımlar içindeki oranı % 1,28’dir. 125 kazanım “anlamak” basamağında yer almaktadır. Bunun toplam kazanımlar içindeki oranı % 53,42’dir. Toplam kazanımlardan 106 tanesi “uygulamak” basamağında yer almaktadır. Bunun toplam kazanımlar içindeki oranı ise % 45,3’tür.

Tablo 3’teki dil bilgisi kazanımlarının 6. sınıf düzeyinde yenilenmiş Bloom taksonomisindeki bilişsel düzey frekans değerleri verilerine göre, 6. sınıf düzeyinde yer alan toplam 82 dil bilgisi kazanımı içerisinde “hatırlamak” düzeyinde 0, “anlamak” düzeyinde 50, “uygulamak” düzeyinde 32; buna karşılık “analiz etmek” “değerlendirmek” “sentez yapmak-yaratmak” basamaklarında hiç kazanım yer almamaktadır. Bu durumda, en çok kazanım “anlamak” basamağında, 2. sırada da “uygulamak” basamağında yer almaktadır. “hatırlamak”, “analiz etmek”, “değerlendirmek” ve “sentez yapmak-yaratmak” basamağında hiç kazanım yer almamaktadır. Bu kazanımların yüzde değerlerine bakılacak olursa, “hatırlamak” düzeyinde % 0, “anlamak” düzeyinde % 60,98; “uygulamak” düzeyinde % 39,02; ancak “analiz etmek”, “değerlendirmek”, “sentez yapmak-yaratmak” basamaklarında hiç kazanım yer almamaktadır.

Tablo 3. Dil Bilgisi 6., 7. ve 8. sınıf Kazanımlarının Yenilenmiş Bloom Taksonomisi’nin Bilişsel Alan Seviyesine ve Sınıflara Göre Dağılım Frekans ve Yüzde Tablosu

Sınıf	6		7		8		Bütün Kazanımlar	
	Frekans (f)	Yüz. Değ. (%)	Frekans (f)	Yüz. Değ. (%)	Frekans (f)	Yüz. Değ. (%)	Frekans (f)	Yüz. Değ. (%)
HATIRLAMAK	0	0	2	2,47	1	1,4	3	1,28
ANLAMAK	50	60,98	42	51,85	33	46,48	125	53,42
UYGULAMAK	32	39,02	37	45,68	37	52,11	106	45,30
ANALİZ ETMEK	0	0	0	0	0	0	0	0
DEĞERLENDİRMEK	0	0	0	0	0	0	0	0
SENTEZ YAPMAK /YARATMAK	0	0	0	0	0	0	0	0
Toplam:	6. Sınıf Toplam Kazanım:	% 100	7. Sınıf Toplam Kazanım:	% 100	8. Sınıf Toplam Kazanım:	% 100	6, 7, 8. Sınıf Toplam Kazanım:	% 100
	82		81		71		234	

İncelenen ders kitaplarında yer alan Bloom taksonomisindeki basamaklara uygun kazanımlar şöyle örneklenebilir:

- "Cümlede zaman kavramını belirleyen/destekleyen zarfları fark eder." "hatırlamak" basamağı,
- "Sıfat tamlamalarının kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar." "anlamak" basamağı,
- "Kelimeleri cümlede farklı görevlerde kullanır." "uygulamak" basamağı örnekleridir.

Dil bilgisi kazanımlarının 7. sınıf düzeyinde yenilenmiş Bloom taksonomisindeki bilişsel düzey frekans değerleri verilerine göre; toplam 81 dil bilgisi kazanımı içerisinde; "hatırlamak" basamağında 2, "anlamak" basamağında 42, "uygulamak" basamağında 37, "analiz etmek", "değerlendirmek" ve "sentez yapmak-yaratmak" basamağında hiçbir kazanım yer almamaktadır. Bu durumda, en çok kazanım "anlamak" basamağında bulunmakta, 2. sırayı "uygulamak" basamağı, 3. sırayı ise "hatırlamak" basamağındaki kazanım oluşturmaktadır. "Analiz etmek", "değerlendirmek" ve "sentez yapmak-yaratmak" basamağında kazanım yer almamaktadır. Bu kazanımların yüzdelerine bakıldığında ise "hatırlamak" basamağında % 2,47, "anlamak" basamağında % 51,85, "uygulamak" basamağında % 45,68 oranında kazanım yer almaktadır. "Analiz etmek", "değerlendirmek" ve "sentez yapmak-yaratmak" basamağında ise herhangi bir kazanım yer almamaktadır.

Dil bilgisi kazanımlarının 8. Sınıf düzeyinde yenilenmiş Bloom taksonomisindeki bilişsel düzey frekans değerleri verilerine göre; toplam 71 dil bilgisi kazanımı içerisinde; "hatırlamak" basamağında 1, "anlamak" basamağında 33, "uygulamak" basamağında 37 kazanım bulunmakta; "analiz etmek", "değerlendirmek" ve "sentez yapmak-yaratmak" basamağında hiçbir kazanım yer almamaktadır. Bu durumda, en çok kazanım "uygulamak" basamağında bulunmakta, 2. sırayı "anlamak" basamağı, 3. sırayı ise "hatırlamak" basamağındaki kazanım oluşturmaktadır. "analiz etmek", "değerlendirmek" ve "sentez yapmak-yaratmak" basamağında kazanım yer almamaktadır. Bu kazanımların yüzdelerine bakıldığında ise "hatırlamak" basamağında % 1,4 "anlamak" basamağında % 46,48, "uygulamak" basamağında % 45,68 oranında kazanım yer almaktadır. "analiz etmek", "değerlendirmek" ve "sentez yapmak-yaratmak" basamağında ise herhangi bir kazanım yer almamaktadır.

Genel kazanımlarla ilgili bu verilere bakıldığında, toplam 234 kazanım içerisinde en fazla kazanımın "anlamak" basamağında, en az kazanımın "hatırlamak" basamağında yer aldığı görülmektedir. "uygulamak" basamağında yer alan kazanım sayısı ve yüzde değeri ise 2. sırada yer almaktadır. "Analiz etmek", "değerlendirmek", "sentez yapmak-yaratmak" basamaklarında ise herhangi bir kazanım bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Öğrenci Ders kitabındaki Dil bilgisi sorularıyla ilgili dağılım Tablo 4'te yer almaktadır. Bu tabloda, incelenen soruların sınıf seviyeleri, bu seviyelere uygun incelenen soru sayıları ve bu soruların toplam soru sayısı içindeki yüzdelerine değeri gösterilmiştir.

Tablo 4. İncelenen Soruların Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı

Sınıf Seviyesi	İncelenen Soru Sayısı	% Dağılım
6	127	36,39
7	116	33,24
8	106	30,37
TOPLAM: 349 SORU		

Bu tabloya göre, 6. sınıf seviyesinde yer alan 127 sorunun toplam sorular içindeki yüzdelerine değeri % 36,39, 7. sınıf seviyesinde yer alan 116 sorunun toplam sorular içindeki yüzdelerine değeri % 33,24, 8. sınıf seviyesinde yer alan 106 sorunun toplam sorular içindeki yüzdelerine değeri % 33,37'dir.

İncelenen ders kitaplarında yer alan Bloom taksonomisindeki farklı basamaklara uygun sorular şöyle örneklenebilir:

- "Aşağıdaki köklere "-mak, -mek" eklerini getiriniz." "hatırlamak" basamağı,
- "Aşağıdaki eklerden hangileri eklendiği kelimeye farklı bir anlam kazandırarak yeni bir kelime türetmiştir?" "anlamak" basamağı
- "Aşağıdaki cümlelerde yer alan kelimeleri aldıkları eklerle göre uygun yerlere yazınız." "uygulamak" basamağına örnektir.

Tablo 5. 6., 7., ve 8. Sınıf Dil bilgisi sorularının Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ndeki Bilişsel Alan Seviyesi Frekans ve Yüzde Tablosu

Soruların Sorunun Düzeyi	Soru Sayısı	Yüzde%
	Toplam:	

HATIRLAMAK	35	10,02
ANLAMAK	171	49
UYGULAMAK	143	40,98
ANALİZ ETMEK	0	0
DEĞERLENDİRME	0	0
SENTEZ ETMEK / YARATMAK	0	0

Tablo 5'e göre, 6., 7. ve 8. sınıf çalışma kitabında yer alan dilbilgisi sorularının Yenilenmiş BloomTaksonomisi'ne göre incelenen 349 sorunun 35'i hatırlamak basamağında yer almaktadır; bunun toplam soru sayısı içindeki yüzdelik değeri % 10,02'dir. Soruların 171'i anlamak basamağında yer almaktadır; bunun toplam soru sayısı içindeki yüzdelik değeri % 49'dur. Soruların 143'ü uygulamak basamağında yer almaktadır; bunun toplam soru sayısı içindeki yüzdelik değeri %40,98'dir.

Tablo 6'ya göre 6. sınıf düzeyinde incelenen 127 soru içerisinde 14'ü "hatırlamak", 58'i "anlamak", 55'i "uygulamak" basamağında yer almaktadır. 6. sınıf Dilbilgisi sorularının toplam sorular içindeki yüzdelik değerleri ise, "hatırlamak" basamağında % 11,02; "anlamak" basamağında % 45,66; "uygulamak" basamağında % 43,30'dur. 6. sınıf düzeyinde, üst düzey bilişsel beceriler olarak kabul edilen analiz etmek, değerlendirmek, sentez etmek/yaratmak, basamağında soru yer almamaktadır.

Tablo 6. 6., 7., ve 8. sınıf Dil bilgisi sorularının Sınıflara ve Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin Bilişsel Alan Seviyesine Göre Dağılımı

Sınıf	6		7		8		Bütün Sorular	
	Frekans (f)	Yüzde Değer (%)	Frekans (f)	Yüzde Değer (%)	Frekans (f)	Yüzde Değer (%)	Frekans (f)	Yüzde Değer (%)
HATIRLAMAK	14	11,02	18	15,51	3	2,83	35	10,02
ANLAMAK	58	45,66	48	41,37	65	61,32	171	49
UYGULAMAK	55	43,30	50	43,10	38	35,84	143	40,98
ANALİZ ETMEK	0	0	0	0	0	0	0	0
DEĞERLENDİRMEK	0	0	0	0	0	0	0	0
SENTEZ YAPMAK /YARATMAK	0	0	0	0	0	0	0	0

7. sınıf düzeyinde incelenen 116 Dil bilgisi sorusunun 18'i "hatırlamak", 48'i "anlamak" 50'si"uygulamak" basamağında yer almaktadır. 7. sınıf Dilbilgisi sorularının toplam sorular içindeki yüzdelik değerleri ise, "hatırlamak" basamağında % 15,51; "anlamak" basamağında % 41,37, "uygulamak" basamağında % 43,10'dur. 7. Sınıf düzeyinde, üst düzey bilişsel beceriler olarak kabul edilen analiz etmek, değerlendirmek, sentez etmek/yaratmak, basamağında soru yer almamaktadır.

8. sınıf düzeyinde incelenen 106 soru içerisinde 3'ü "hatırlamak", 65'i "anlamak" 38'i "uygulamak" basamağında yer almaktadır. 8. sınıf Dilbilgisi sorularının toplam sorular içindeki yüzdelik değerleri ise, "hatırlamak" basamağında % 2,83; "anlamak" basamağında % 61,32, "uygulamak" basamağında % 35,84'tür. 8. sınıf düzeyinde de üst düzey bilişsel beceriler olarak kabul edilen analiz etmek, değerlendirmek, sentez etmek/yaratmak, basamağında soru yer almamaktadır.

Ders kitaplarındaki Dil bilgisi sorularının taksonomideki bilişsel düzey dağılımıyla ilgili soru sayıları ve yüzdelik değerleri verilerine bakıldığında, en fazla sorunun "anlamak" basamağında yer aldığı görülmektedir. En az soru ise "hatırlamak" basamağında yer almaktadır. Üst düzey bilişsel beceriler olarak kabul edilen "analiz etmek", "değerlendirmek", "sentez etmek/yaratmak", basamaklarına ait soru bulunmamaktadır.

5. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

6., 7. ve 8. sınıf Türkçe Dersi Öğrenci Çalışma Kitaplarında (MEB, 2012) yer alan dil bilgisi sorularının ve öğretmen kılavuz kitabında yer alan dilbilgisi kazanımlarının Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin bilişsel alan basamaklarına göre dağılımının belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmanın bulgularına dayanarak ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlara dayanarak yapılan değerlendirmeler şöyledir:

Araştırmanın bulguları, üst düzey basamaklardan üçünde, yani "analiz etmek" "değerlendirmek" ve "sentez yapmak/yaratmak" düzeyinde soru ve kazanım olmadığını, alttaki basamaklara ait sorular içinde ise üst düzeye yakın olan uygulama basamağı sorularının azlığını ortaya koymaktadır. Bilişsel işlem gerektiren soruların sayısının artırılması uygun olacaktır. Dilbilgisi öğretimi de Türkçe öğretimi kapsamındaki diğer beceri alanları gibi üst düzey zihinsel becerileri harekete geçirecek kazanımlar ve bunlara bağlı olarak seçilecek yöntem, etkinlik ve sorular aracılığıyla gerçekleştirilirse bilgiler daha yararlı ve kalıcı olabilecek, ayrıca yaşama geçirilebilir olacaktır. Bir diğer deyişle teorik bilgiler olmaktan çıkıp iletişim becerilerine yansıtılabilecektir. Sınıf düzeyleri arttıkça "hatırlamak" düzeyindeki soruların azalması olumlu bir durumdur. Bu bağlamda farkın sınıf düzeyi ilerledikçe "uygulamak" basamağı lehine açılması uygun olacaktır.

Yine çalışmanın bulgularına bakıldığında, kazanımların üst bilişsel düzeylere dağılımı sorulara göre daha yukarı seviyede görünmektedir. Üst düzeylere uygun hedeflerin varlığı olumlu bir durum olmakla birlikte soru dağılımıyla oransal olarak uyumsuzluğu olumsuz bir durum olarak yorumlanabilir. Kazanımların da üst düzey bilişsel olanlarının sayısı artırılabilir.

Dilbilgisi alanının özü gereği üst düzey basamaklarda kazanım ve soru bulunmaması anlaşılır görünebilir. Ancak, tüm soru ve kazanımların toplamına bakıldığında "uygulamak" düzeyi sorularının oranı "hatırlamak" ve "anlamak" düzeyi sorularının toplamından daha azdır. Alt düzey işlemlerin üst basamağı sayılabilecek olan "uygulamak" basamağı sorularının genel sorular içindeki oranı artırılabilir.

Dilbilgisi öğretiminde kullanılan materyallerin çeşitliliği ve sayısının artırılması da dil bilgisinin yaparak yaşayarak öğretimine, dolayısıyla bu da "uygulamak" düzeyindeki işlemleri yapabilecek üst düzey düşünme becerilerine katkı sağlayabilir.

İlköğretim ikinci kademeye dahil edilen 5. sınıf çalışma kitabında dil bilgisi sorularının yer almağı görülmüştür. Bu seviyeye uygun dil bilgisi soru ve kazanımlarına 6. sınıfa hazırlık niteliğinde, yani yalnızca kuralları sezmelerine katkı sağlayacak nitelikte yer verilebilir.

Dilbilgisi öğretiminde soruların metin veya cümle bütünlüğü ve bağlamı içerisinde ele alınması, diğer becerileri desteklemesi açısından önemlidir. Çalışma sırasındaki gözlemlerimiz ile Erdem ve Çelik'in (2011) çalışmaları dilbilgisi sorularının metinlerden bağımsız ele alındığını göstermiştir. Dil bilgisi sorularının ders kitabındaki metinlerle bağlantısının sağlanması ve ayrıca metin içinde dil bilgisi konularına ilişkin ipuçlarının yer alması, soruların öğrencilerin üst düzey bilişsel süreçlerini harekete geçirebilmeleri açısından daha işlevsel olacaktır.

En etkili etkinliğin dahi sürekli kullanıldığında etkisini yitirdiği göz önüne alınarak, dil bilgisi sorularının ve bunlarla ilgili etkinliklerin düzenlenişinde yapılandırmacı yaklaşımın ön gördüğü farklı tekniklere ve uygulamalara yer verilmelidir. Aynı tür soruların tekrarlanmaması dilbilgisinin soyut ve sıkıcı bir ders olarak algılanmasını önleyecektir. Öğrenci çalışma kitabı hazırlanırken en fazla etkinlik öğrencilerin en çok zorlandıkları konularda ve "uygulamak" basamağına ağırlık verilecek şekilde düzenlenmelidir. Dil bilgisi ayrı bir ders gibi okutulmamalı; okuma, dinleme, konuşma, yazma becerisi öğretimiyle ilişkilendirilerek aralarındaki bağlantı fark ettirilmelidir. Bu amaca uygun etkinlikler aracılığıyla "uygulamak" basamağı ve daha üst düzey bilişsel beceriler harekete geçirilebilir.

Dil bilgisi öğretiminde öğretmen, yalnızca çalışma kitaplarındaki etkinliklerle yetinmemeli; öğretmen kılavuz kitaplarındaki ek etkinlikleri kullanmalı; yeri geldiğinde üst düzey bilişsel seviyelere hitap edecek farklı etkinlikler düzenlemelidir.

Bu çalışmada öğrenci çalışma kitaplarındaki dil bilgisi sorularının ve öğretmen kılavuz kitabındaki kazanımların Bloom Taksonomisindeki düzeyleri belirlenmiştir. Dil bilgisi sorularının ve kazanımlarının içeriğinin başka açılardan da incelenmesinin kitap yazarlarına ve öğretmenlere fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Arıcı, A.F. (2005). İlköğretim Okullarında Dil Bilgisi Öğretimi Üzerine Öğretmen Görüşleri. *Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 52-60.
- Aydın, Ö. (1999). Orta Okullarda Dil Bilgisi Öğretimi Üzerine Öğretmen Görüşleri. *Dil Dergisi*, 81, 23-29.
- Daloğlu, K.(2005). İlköğretim Okullarında Okutulan Türkçe Ders Kitaplarındaki Dil Bilgisi Konuları Üzerine Bir Araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Demirkol, S. (2007). İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Dilbilgisi Terimleri Üzerine Bir İnceleme. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdem, İ. (2007). İlköğretim II. Kademedeki Dil Bilgisi Öğretiminin Sorunları Üzerine Bir Araştırma. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- İşcan, A. (2007). İşlevsel Dil Bilgisinin Türkçe Öğretimindeki Yeri. Atatürk Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 253-258.
- İşcan, A.;Kulukisa, H.(2005). İlköğretim İkinci Kademe Dil Bilgisi Öğretiminin Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.: 5, 1, 163-172.
- İtmeç, F.(2008). İlköğretim Altıncı Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı Dil Bilgisi Öğrenme Alanının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karadüz, A. (2007). Dil Bilgisi Öğretimi. Ahmet Kırkkılıç-Hayati Akyol (Ed.). İlköğretimde Türkçe Öğretimi içinde. Ankara:Pegema.
- Kaygusuz,T. (2006). İlköğretim İkinci Kademedeki Türkçe Dil Bilgisi Öğretim Üzerine Bir Araştırma. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Köğçe, D., Aydın., M. ve Yıldız, C. (2009). Bloom Taksonomisinin Revizyonu: Genel Bir Bakış. *İlköğretim Online*, 8(3), 1-7.
- Krathwohl,D. R. (2002). A Revision of Bloom'sTaxonomy: An Overview, *Theory into Practice*, 41(4), 212-218.
- MEB (2005a). İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-5. Sınıflar).Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB (2005b).İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB (2006). İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı Ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar). Ankara: Devlet Kitapları Genel Müdürlüğü.
- Oğuzkan, F. (1989). Orta Dereceli Okullarda Öğretim (Amaç, İlke, Yöntem ve Teknikler) (2. Baskı). Ankara:Gül.
- Özbay, M.(2006). Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I. Ankara: Öncü
- Özbay, M. (2007). Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II. Ankara: Öncü
- Öztürk, J. (2003). "İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Kitaplarının Dil Bilgisi Bölümlerinin Değerlendirilmesi". *Güneyde Kültür*, C.: 14, 138.
- Sağır, M. (2002). İlköğretim Okullarında Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi. Ankara: Nobel